

ผนวก ค

ธนาคารขยะชุมชนวัดกลาง

1. ความเป็นมาของธนาคารขยะชุมชนวัดกลาง

จากที่คณะกรรมการชุมชนวัดกลางได้เข้าร่วมกับโครงการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนเขตบางกะปิ เมื่อประมาณเดือนเมษายน 2542 โดยความร่วมมือของสำนักงานเขตบางกะปิ มูลนิธิพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ และหน่วยงานต่าง ๆ พร้อมทั้งได้มีโอกาสศึกษาเรียนรู้วิธีการคัดแยกขยะรีไซเคิล การดูงานด้านสิ่งแวดล้อมในสถานที่ต่าง ๆ และเมื่อมีโอกาสเข้าร่วมการศึกษาดูงานที่จังหวัดพิษณุโลกที่ร้านวงษ์พาณิชย์ ธนาคารขยะโรงเรียนวัดพันปี คณะกรรมการชุมชนวัดกลางเห็นว่าเป็นโครงการที่ดี จึงได้นำประสบการณ์ที่ได้รับมาดำเนินการเปิดธนาคารขยะที่ชุมชนวัดกลาง เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2543

2. ความหมายของธนาคารขยะ

ธนาคารขยะเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ส่งเสริมการคัดแยกขยะมูลฝอย โดยเฉพาะประเภทที่สามารถแปรรูปนำกลับมาใช้ใหม่ได้ กิจกรรมนี้เน้นการเริ่มต้นที่กลุ่มเยาวชนเป็นหลักโดยใช้สถานที่ของโรงเรียนหรือของชุมชนเป็นสถานที่ดำเนินการ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมในฐานะสมาชิกของธนาคารขยะ มีความเข้าใจในการคัดแยกขยะมูลฝอยและรู้จักการออมทรัพย์ ในขณะที่เยาวชนที่เป็นเจ้าหน้าที่ของธนาคารได้ฝึกความรับผิดชอบในหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายเป็นการพัฒนาความสามารถในการดำเนินงานทางออมอีกด้วย สำหรับหลักการของธนาคารขยะ คือให้สมาชิกคัดแยกวัสดุรีไซเคิลมาส่งที่ธนาคารในวันที่เปิดทำการ จากนั้นเจ้าหน้าที่ของธนาคาร จะดำเนินการชั่งน้ำหนักคิดมูลค่าออกมาเป็นจำนวนเงิน และบันทึกเป็นยอดเงินฝากของสมาชิกในสมุดคู่ฝากของสมาชิกแต่ละคนในกรณีที่สมาชิกต้องการถอนเงินก็สามารถทำได้เหมือนธนาคารพาณิชย์ทั่วไป

3. วัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน

- เพื่อปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนและผู้ปกครองรู้จักคุณค่าของขยะรีไซเคิล
- เพื่อฝึกให้เยาวชนมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
- เพื่อให้เยาวชนมีรายได้ ลดภาระค่าใช้จ่ายในครอบครัว
- เพื่อลดปริมาณขยะในชุมชนและบริเวณใกล้เคียง

กลุ่มเป้าหมาย

1. เด็กนักเรียน และเยาวชนภายในชุมชนวัดกลางและบริเวณใกล้เคียง
2. กลุ่มแม่บ้าน (สถาบันครอบครัว)
3. ร้านค้า บริษัท และห้างร้านต่าง ๆ

ขยะรีไซเคิลที่รับฝาก

1. ประเภทกระดาษ กระดาษหนังสือ กลัง หนังสือพิมพ์ สมุดและเศษกระดาษต่าง ๆ
2. ประเภทแก้ว ขวดเบียร์ ขวดเหล้า ขวดน้ำปลา ขวดเครื่องดื่มบำรุงกำลังและ

ขวดแก้วต่าง ๆ

3. ประเภทพลาสติก ขวดน้ำดื่ม ขวดแชมพู แกลลอนน้ำมัน และพลาสติกต่าง ๆ
4. ประเภทโลหะ กระป๋องเบียร์ กระดาษน้ำอัดลม และอลูมิเนียมต่าง ๆ

4. แนวทางการจัดตั้งธนาคารขยะ

- การประชุมคณะกรรมการชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และกำหนด

แนวทางการดำเนินงาน

- การประชุมเพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการธนาคารขยะชุมชนวัดกลางเพื่อแบ่งหน้าที่

ความรับผิดชอบ

- การประชุมเพื่อกำหนดรูปแบบและวิธีการในการให้บริการแก่สมาชิกธนาคารขยะ
- การประชุมเพื่อพิจารณา การกำหนดกฎระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ของธนาคารขยะ
- การจัดเตรียมวัสดุ-อุปกรณ์ สมุดฝากเงิน สมุดบัญชี ฯลฯ
- การจัดเตรียมสถานที่รองรับปริมาณขยะรีไซเคิล
- การกำหนดแนวทางในการขนย้ายขยะของสมาชิกที่รับฝาก เพื่อนำไปขายหรือส่งต่อ

ให้แก่ศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนเขตบางกะปิ

5. ขั้นตอนการรับฝากของธนาคารขยะ

การดำเนินงานของธนาคารขยะชุมชนวัดกลางมีความใกล้เคียงกับธนาคารทั่วไปโดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

- การรับสมัครสมาชิกของธนาคาร โดยให้ผู้สนใจกรอกรายละเอียดใบสมัครและคณะกรรมการชุมชนวัดกลางซึ่งทำหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ธนาคารจะให้เลขที่สมาชิกสมุดคู่ฝาก และธนาคารจะเป็นผู้ที่เก็บรวบรวมสมุดเงินฝากไว้ สมาชิกสามารถมาขอได้ในวันที่ธนาคารเปิดทำการ เจ้าหน้าที่ของธนาคารต้องลงรายละเอียดของสมาชิกในเอกสารทะเบียนลูกค้า เพื่อเป็นหลักฐานในการดำเนินงานของธนาคาร

- เมื่อสมาชิกทำการตัดแยกวัสดุรีไซเคิล และนำมาฝากในวันทำการเจ้าหน้าที่จะทำการตัดแยกประเภทและจำนวน เพื่อบันทึกมูลค่าเป็นจำนวนเงินตามราคา ระบุไว้บันทึกลงในเอกสารใบนำฝากในกรณีที่สมาชิกต้องการถอนเงินต้องกรอกเอกสารใบถอนให้กับเจ้าหน้าที่

- เจ้าหน้าที่บันทึกรายละเอียดเลขที่สมาชิก ประเภทวัสดุ จำนวน และจำนวนเงินลงในเอกสารใบสรุปการนำฝาก จากนั้นจึงนำยอดจำนวนเงินบันทึกลงสมุดคู่ฝากเพื่อเก็บเป็นหลักฐานการฝากถอนของสมาชิก จากนั้นจึงคืนใบนำฝากให้กับสมาชิก

- ภายหลังการเปิดทำการเสร็จสิ้น เจ้าหน้าที่ต้องทำการรวบรวมรายรับรายจ่ายและทะเบียนคุมลูกหนี้ของธนาคารในแต่ละวัน เพื่อความสะดวกในการตรวจสอบผลการดำเนินงาน กำไร - ขาดทุนของธนาคาร

- การสรุปผลการดำเนินงานในแต่ละเดือน และแจ้งแก่สมาชิกของธนาคารโดยอาศัยการประชุมสัมพันธ์หน้าแถวหรือการจัดบอร์ดบริเวณที่ทำการธนาคาร

6. รูปแบบการบริหารการจัดการธนาคารขยะชุมชนวัดกลาง

เจ้าหน้าที่ของธนาคารขยะ ประกอบด้วย 5 ตำแหน่งหลัก ดังนี้

1. ผู้จัดการธนาคารรับผิดชอบในภาพรวมของธนาคาร โดยต้องควบคุมดูแลการทำงานของเจ้าหน้าที่ทุกฝ่าย ในวันที่เปิดทำการผู้จัดการต้องรับผิดชอบการกรอกสมุดคู่ฝากของสมาชิกด้วย ปัจจุบันมีนายศุภชัย ตริรัตน์ขวลิต เป็นผู้จัดการ

2. เจ้าหน้าที่คัดแยก รับผิดชอบคัดแยกวัสดุรีไซเคิลที่สามารถนำมาฝากในเวลาทำการและทำการรวบรวมแต่ละประเภทในบริเวณสถานที่เก็บ และบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับสมาชิก ได้แก่ ชื่อ-สกุล เลขที่ ประเภท และปริมาณวัสดุรีไซเคิลเพื่อส่งต่อให้เจ้าหน้าที่คิดเงิน

เจ้าหน้าที่ในส่วนนี้มีจำนวน 2 คน คือ นายวิเชียร วิมูลชาติ นายณรงค์ศักดิ์ เกตุประสิทธิ์

3. เจ้าหน้าที่คิดเงิน จำนวน 1 คน รับผิดชอบในการคิดจำนวนเงินโดยการเทียบปริมาณของวัสดุรีไซเคิลที่สมาชิกลำมากับราคาที่ประสานจากร้านรับซื้อของเก่า และส่งต่อเจ้าหน้าที่ลงบัญชี เจ้าหน้าที่ คือ นายศุภชัย ตริรัตน์ขวลิต

4. เจ้าหน้าที่จัดบันทึก จำนวน 1 คน รับผิดชอบการบันทึกน้ำหนักของวัสดุแต่ละประเภทที่สมาชิกลำมาฝาก โดยบันทึกลงเอกสารใบนำฝากและส่งต่อให้ เจ้าหน้าที่คิดเงิน เจ้าหน้าที่ คือ นายสถาพร เทพหัสดิน ณ อยุธยา

5. เจ้าหน้าที่ลงบัญชี จำนวน 1 คน รับผิดชอบในการลงจำนวนเงินลงในสมุดคู่ฝากของสมาชิก รวมทั้งดูแลการถอนเงินของสมาชิก โดยให้สมาชิกเขียนใบถอนและนำมาให้เจ้าหน้าที่ลงบัญชี เจ้าหน้าที่ คือ นางพีรานุช ตริรัตน์ขวลิต

7. ผลการดำเนินงานธนาคารขยะชุมชนวัดกลาง

ปัจจุบันมีสมาชิกของธนาคารขยะ จำนวน 182 บัญชี ยอดเงินฝาก 22,402 บาท และธนาคารขยะมียอดเงินในบัญชีรวมทั้งสิ้น 37,850 บาท มีการปันผลกำไรให้แก่สมาชิกจำนวน 3 ครั้ง ในลักษณะของสมุด ดินสอ ปากกา ไม้บรรทัด กระดิกน้ำ กระปุกออมสิน ฯลฯ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกให้มากที่สุด นอกจากนี้ผู้จัดการธนาคารขยะชุมชนวัดกลาง (นายศุภชัย ตริรัตน์ขวลิต) และเจ้าหน้าที่บัญชี (นางพีรานุช ตริรัตน์ขวลิต) ได้ดำเนินการเผยแพร่ผลการดำเนินงานของธนาคารขยะ โดยการให้สัมภาษณ์ รายการ “ผู้หญิงอยากรู้” ทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 และทางสื่ออื่น ๆ หลายประเภท

8. ผลประโยชน์ของธนาคารขยะ

ผลประโยชน์ที่เกิดจากธนาคารขยะมีทั้งระยะสั้นและระยะยาวโดยเน้นให้เยาวชนและชุมชนเป็นผู้ได้รับประโยชน์

- ผลที่ได้รับระยะสั้น เยาวชนจะเกิดแนวคิดที่ดีต่อการจัดการขยะมูลฝอยและเข้าใจคุณค่าของสิ่งของต่าง ๆ ว่าวัสดุประเภทสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลายครั้งหรือสามารถเปลี่ยนเป็นเงินเพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง และฝึกนิสัยการออมทรัพย์ของเยาวชนและการดำเนินกิจกรรมธนาคารขยะยังสามารถนำเงิน กำไรที่เกิดขึ้นมาใช้ในการส่งเสริมกิจกรรมด้านการศึกษาและอุปกรณ์การเรียนการสอนให้แก่เยาวชนนอกจากผลที่เกิดขึ้นต่อเยาวชนแล้วเมื่อมีการคัดแยกปริมาณขยะมูลฝอยที่ต้องกำจัดจะมีปริมาณลดลงช่วยรัฐและหน่วยงานท้องถิ่น

ประหยัดงบประมาณในการจัดการขยะมูลฝอย

- ผลที่ได้ในระยะยาว เมื่อมีการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีตั้งแต่เด็ก ทำให้ในอนาคตประเทศจะมีประชากรที่มีคุณภาพ มีแนวคิดที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย และสามารถเป็นตัวอย่างให้แก่ชุมชนอื่น ๆ ในการคัดแยกขยะมูลฝอยที่เป็นระบบและมีความต่อเนื่อง ยั่งยืนต่อไป

9. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

1. ปริมาณขยะรีไซเคิลที่ลดลง และราคาขยะรีไซเคิลไม่มีความแน่นอน ทำให้สมาชิกธนาคารขยะมีรายได้ที่ลดลงตามไปด้วย
2. ธนาคารขยะไม่มียานพาหนะในการรับ-ขนส่งขยะรีไซเคิลไปจำหน่ายที่ร้านขายของเก่า และเสียค่าใช้จ่ายในการขนส่งขยะไปจำหน่ายค่อนข้างสูง
3. ขาดแคลนเงินทุน

7. รางวัลและเกียรติคุณที่ได้รับ

ธนาคารขยะชุมชนวัดกลาง ได้รับรางวัลชุมชนวัฒนธรรมไทยสู่ภัยเศรษฐกิจปี 2544 ประเภทชุมชนในระดับกรุงเทพมหานคร จากสำนักงานสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ เป็นชุมชนหนึ่งเดียวในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ที่ได้รับรางวัลในปี 2544 โดยรางวัลที่ได้รับประกอบด้วย โล่รางวัล และเงินทุนสำหรับพัฒนาชุมชน จำนวน 20,000 บาท